Roll No. ....

DD–2526

M. A. (Final) EXAMINATION, 2020

SANSKRIT

Paper Sixth

(काव्यम्)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई—I

1. अधस्तनेषु केचन द्वे पद्ये व्याख्येये— 20

(i) कश्चित्कान्ताविरहगुरुणा स्वाधिकारात् प्रमत्तः,
शापेनास्तं गमित महिमा वर्ष भोग्येण भर्तुः।
यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नान पुण्योदकषेषु,
स्निग्धच्छायातरुषु वसति रामगिर्याभ्रमेषु॥

(ii) जातवंशे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानां,
जानामि त्वां प्रकृति पुरुषं कामरूपं मघोनः।
तेनार्थित्वं त्वयि विधिवशाद् दूरवन्धुर्गतोऽहं,
याञ्चा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा॥

(iii) मन्दं मन्दं नुदति पवनश्चानुकूलो यथा त्वां,
वामश्चायं नदति मधुरं चातकस्ते सगन्धः।
गर्भाधानक्षणपरिचयात्र नमाबद्धमालाः,
सेविष्यन्ते नयन सुभगे खे भवन्तं बलाकाः॥

इकाई—II

2. कयोश्चिद् द्वयोः पद्ययोः व्याख्या कार्या— 20

(i) तां जानीथाः परिमितकथां जीवितं मे द्वितीयं
दूरीभूत मयि सहचरे चक्रवाकीमिवैकाम्।
गाढ़ोत्कण्ठां गुरुषु दिवसेष्वेषु गच्छत्सु बालां
जातां मन्ये शिशिरमथितां पद्मिनीं वाऽन्यरूपाम्॥

(ii) सा संन्यस्ताभरणबला पेशलं धारयन्ती
शय्योत्सङ्गे निहितमसकृद दुःखदुःखेन गात्रम्।
त्वामत्यस्त्र नवजलमयं मोचयिष्यत्यवश्यं
प्रायः सर्वो भवति करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा॥

(iii) आलोके ते निपतति पुरा सा बलिव्याकुला वा,
मत्सादृश्यं विरहतनु वा भावगम्यं लिखन्ती।
पृच्छन्ती वा मधुरवचनां सारिकां पञ्जरस्थां,
कच्चिद्भतुः स्मरसि रसिकेत्वं हि तस्य प्रियेति॥

इकाई—III

3. केचन द्वे पद्ये सप्रसङ्गं व्याख्येये— 20

(i) नवानघोऽघो वृहत् पयोधरान्समूढ़कर्पूरराग पाण्डुरम्।
क्षणं क्षणोत्क्षिप्तगजेन्द्रकृत्तिनां स्फुटोपमं भूतिसितेन शंभुना॥

(ii) पतत्पतङ्ग प्रतिमस्तपोनिधिः पुरोऽस्य यावन्न भुवि व्यलीयत।
गिरेस्तडित्वानिव तावदुच्चकैर्जनेव पीठादुदतिष्ठदच्युतः॥

(iii) महामहानीलशिलारुचः पुरोमिषेदिवान कंसकृषः स विष्ठरे।
श्रितोदयाद्रेरभिव्यासमुच्चकै रचूचुरच्चन्द्रमसोऽभिरामताम्॥

(iv) बलावलेपादधुनापि पूर्ववत् प्रबाध्यते तेनजगज्जिगीषुणा।
सतीव योषित् प्रकृतिः सुनिश्चला पुमां सम भ्येति भवान्तरेष्वपि॥

इकाई—IV

4. कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्या विधेया— 20

(i) समरव्यसनी प्रमादशून्यः ककुदो वेदविदां तपोधनश्च।
परवारण बाहुयुद्धलुब्धः क्षितिपालः किल शूद्रको बभूव॥

(ii) शून्यमपुत्रस्य गृहं, चिरशून्यं नास्ति यस्य सन्मित्रम्।
मूर्खस्य दिशः शून्या, सर्व शून्यं दरिद्रस्य॥

(iii) दारिद्रयान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्रयम्।
अल्पक्लेशं मरणं दारिद्रयमनन्तकं दुखम्॥

(iv) लिम्पतीव तमोऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः।
असत्पुरुष सेवेव दृष्टिर्विफलतां गता॥

इकाई—V

5. (i) पूर्वमेघदूतमाश्रित्य प्रकृतिचित्रणं क्रियताम्। 10

अथवा

गीतिकाव्यस्य वैशिष्ट्यं विविच्यताम्।

(ii) शिशुपालवधस्य प्रथमसर्गमाश्रित्य संक्षिप्त लेखं लिखतु। 10

अथवा

मृच्छकटिकमवलम्ब्य वसन्तसेनायाः चरित्रचित्रणं विधेयम्।